

Acésta fóia ese cate 3 cóle pe luna si costa 2 fiorini v. a. pentru membrii asociatiunei, éra pentru nemembrii 3 fr. Pentru strainatate 1 galbenu cu porto postei.

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Abonamentul se face numai pe cate 1 anu intregu. Se abonédia la Comitetulu asociatiunei in Sibiu, séu prin posta séu prin domnii colectorii.

Nr. 6.

Brasiovu 15. Martiu 1873.

Anulu VI.

Sumariu: Ioanu Corvinu de Hunedór'a. (Urmare.) — Colectiune de diplome istorice transilvane. (Urmare.) — Limbile si dialecte de in tóta lumea. — Proportiunile creriloru la popórale imperiului austriacu. — Date statistice industriali dein Britani'a mare. — Prosesu verbale. — Publicarea baniloru incursi. — Contribuiri pentru fondulu academie. — Bibliografia.

Ioanu Corvinu de Hunedór'a,
originea, genealogi'a, faptele sale imortali.

(Urmare.)

I. Parentii, fratienii si alti consangeni ai lui Ioanu Corvinu. Imperatulu si regele Sigismundu in diplom'a sa de donatiune de dato Visegradu in dio'a de Luc'a evang. (18. Oct.) 1409 arata, cà dà cetatea Hunedór'a cu tóte appertinentiele si folósele sale, lui Voicu, care era filiu alu lui Serbu (Serbanu, Sierbanu, Servianu) si tata alu lui Ioanu, dara si frate bunu cu Mogusiu si cu Radulu, apoi veru primariu dupa tata cu unu altu Radulu. Sigismundu adaoge, cà dà lui Voicu acéa cetate cu titlu de donatiune noua, ceea ce dupa praxea vechia semnificá, cà donatariulu mai avuse acea donatiune inca si dela altu rege, si cà acumu numai càtu i se reinvoesce diplom'a de donatiune. Si in adeveru G. Fejér insemna in nota la documentulu acesta, cà Voicu castigase donatiune pe Hunedór'a inca dela regele Ludovicu I. in an. 1378, cà inse acea diploma de donatiune au arsu, dupa cumu marturisise br. Iosifu Naláczy, care inca se tragea dein romani, cá si tóta famili'a sa. Vene inse regele Ladislau posthumu mai tardíu, adeca tocma la an. 1454, si in diplom'a sa cu care vomu avea a face si mai in diosu, spune éra si limpede, cà famili'a Corviniloru numai dela 1409 incóce castigase proprietate de pamentu in tierile corónei ungueresci — „prima haereditate in hoc regno nostro donatus.“ Mare contradicere, si totusi ea s'ar potea complana. Acelu Voicu a fostu la Sigismundu miles aulae regiae, care era unu rangu de mare onóre, cumu amu dice in dilele nóstre, generariu adjutantulu, séu oficiariu dein statulu majoru. Meritele lui Voicu au trebuitu se fia mari, pentrucà Sigismundu le lauda in termini alesii*).

*) Vedi acestu documentu reprodu su intregu si in Transilvani'a Nr. 17 dein 1. Sept. 1872; ilu afii inse la Fejér Cod. diplom. X. pag. 493 si totu la Fejér Genus, incunabula et virtus Joannis Corvini de Hunyad pag. 32—33, éra originalulu adusu dein archivulu dela Onolsbach (Ansbach) in dilele imperatului Iosifu II., se afla depusu in archivulu thesaurariei dela Buda.

Dara de ce nationalitate genetica va fi fostu acelu Voicu si tóta famili'a sa, atátu cea ascendente si descendente, càtu si cea collaterale? Mai incape aci intrebare? Mai incape diu, pentrucà de ess. c. Ios. Teleki si cu elu mai multi altii sustienu, cà numai dein nume romanesci séu romano-slavonesci inca totu nu e permisu a deduce nationalitatea cuiva, precumu nu e permisu a inchiaié dein multimea numelorulu jidovesci, grecesci si latino-romane, adoptate si usitate de mai multi seculi in lumea christiana la tóte popórale christiane; la care se mai adaoge, cà in timpurile vechi la magiari inca era câte unu Voik séu Vaik, si cà Magas semnifica in limb'a magiara inaltu.

Au avutu si magiarii Voicu (Voik); inse pre càtu scimu noi, Wk, Wuk, si mai romanitu Voicu, este nume slavonescu, carele romanesc semnifica Lupu. Apoi nume proprii Lupu si Ursu obvinu pana in dio'a de astadi la romani, precumu obvene de ess. si la nemti Wolfgang, la magiari Farkas; Bade Ursule, frate Lupule, me Lupule, vino incóce, si la unguri Bethlen Farkas, Kemény Farkas etc. Si chiaru Magas semena fórte cu Moga si Mogusiu, care éra si sunt nume cunoscute. Pre càtu a dominatu in Daci'a si in una parte a Pannoniíe limb'a slava vechia nu numai in baserica, ci si in afacerile publice politice, precumu alte cuvente, asia nume proprii slave au trecut si la romani, cumu au trecut pe langa cele latine mare multime de nume proprii grecesci si jidovesci. Voicu se aude si astadi fórte desu, ómenii ilu iau si'lu punu copiiloru, fóra cá se'i cunósca semnificatiunea. Asia dein acestea nume c. Teleki nu avuse cuventu a determina in sensulu seu nationalitatea familiei Corviniloru.

Inse asemenea obiectiuni disparu mai usioru, indata ce vomu lua in consideratiune inca si urmatóriele date.

Inca Iosifu Carolu Eder mai descoperise intre diplomele originali aduse in a. 1785 dela Onolsbach alte trei diplome de ale imperatului Sigismundu, a nume dein anii 1434, 1435 et 1437, in care tóte Sigismundu numesce pe Ioanu Corvinu „Joannes Oláh filius quondam Woyk de Hunyad,“ adeca Ioanu Valachulu, filiu alu repausatului Voicu dela Hunedór'a.

G. Fejér mai produce inca si una alta diploma

a regelui Albertu, genere alu lui Sigismundu, dein anulu 1439, prin care acelu rege denumise de bani ai Severinului pe Ioanu si pe unu altu Ioanu, amenduoi filii ai vlachului dela Hunedór'a, adeca ai lui Voicu*).

Comitele Iosifu Teleki in tom. X. produce sub Nr. XXXIX. una alta diploma a regelui Vladislau, in care acesta inca numesce pe Ioanu si pe frate-seu Ioanu filii ai lui Voicu, candu le face donatiune pe câteva comune in Ardealu si pe una Bosiaru, in Banatu. Diplom'a e data dein Bud'a, 9. Aug. 1440.

Inse c. Ios. Teleki replica si acilea, cà dein numirea de Olachus, Valachus, inca nu se póte proba nationalitatea romanésca a lui Ioanu Corvinu si a familiei sale, pentrucà mai sunt pàna in dio'a de astadi destule familii magiare cu connume de Oláh, prin urmare cà si pe Voicu l'au potutu chiama regii Ungariei Oláh, si totusi elu a fostu magiaru.

Las' cà, precumu observase si dn. T. Cipariu in Archivulu seu in viéti'a arhiepiscopului Nicolae Oláh, nu ar costa nu sciu ce greutate a demustra, cà familiile cu connumele Oláh, câte trecu astadi de magiare, odenióra au fostu romanesci, dara apoi tóte cerbicósele opposituni a le comitelui Ios. Teleki si mai inainte de elu a le lui Kazinczy, Budai Ferencz, Aranka, Péczeli etc. se infrangu pe deplenu cu testimoniulu mai multoru scriptori contemporani, pe cari'i citase insusi Teleki**), éra G. Fejér ii produce cà pe adeverate auctoritati istorice dein epoc'a Corviniloru. Se insemnamu bene, cà nici-unii dein acei scriptori n'au fostu romani si nici amici, ba dein contra, unii, buna-óra cá Thuroczi, au fostu inemici ai romaniloru. Cu tóte acestea este imposibile, cá in limba omenésca se póta scrie cineva mai respicatu si mai la intielesu despre nationalitatea genetica a cuiva, decàtu vorbescu acei scriptori despre nationalitatea familiei Corviniloru; pentrucà éca ce dicu acei istorici si chronicari.

1. Magistrulu Ioanu Thuroczi spune curatu, cà Ioanu dela Hunedór'a fusese nascutu in sinulu poporului romanescu, in Munteni'a (Transalpina), dein un'a familia nobile si illustre, cà regele Sigismundu chiamase de acolo in tierile sale inca pe tatalu lui Ioanu (adeca pe Voicu) pentru meritele lui. Cu aceeasi ocaziune Thuroczi lauda extraordinariile virtuti ostasiesci a le lui Ioanu Corvinu cu acelu adaosu, cà pe acestu barbatu ilu tramisese Ddiu (fata ab alto) pentru apararea tieriei***).

*) Genus, incunabula etc. pag. 32.

**) Com. Ios. Teleki Hunyadiak kora tom. I. pag. 44.

***) Erat tunc in regno miles magnanimus, nobili et claro transalpinæ gentis de gremio natus, Joannes de Hunyad, homo bellicosus, et ad flectendum arma dirigendasque res bellicas natus; et sicut piscibus aquas, cervisque umbrosas lustrare silvas, sic illi armorum bellique expeditio vita erat. Hunc hominem, ut dici praesumitur, futura pro regni tutela, rebus per ipsum gestis testantibus, fata ab alto elegerant, peregrinisque de partibus regni Hungariae deduxerant

2. Cardinalulu Aeneas Sylvius venit la Ungari'a in calitate de nunciu alu papei, mai tardu insusi papa, sub nume de Piu II. (mortu 1464), omu de mare auctoritate, in scriptele sale numesce pe I. Corvinu de repetite-ori Valachus, Dacus, ba inca pentrucà se dispara ori-ce dubietate, se esprima la unu locu asia: Ioanu nu era nobilu unguru, cf era valachu, si éra si: elu n'au adaosu la glori'a unguriloru, ci mai virtosu la a valachiloru, dein carii era nascutu*).

3. Galeotus spune, cà italianii cunoscea pe Ioanu Corvinu aprópe numai sub nume de Blachus**).

4. Chronic'a comitiloru Cilly numesce pe Ioanu Corvinu totu valachus, si inca cu mare ura asupra lui si a nationalitatei sale***).

Se scie, cà Ulricu comitele de Cilly, care se aflá in cuscria si cumnatia cu familia regéscá prin imperatés'a Barbar'a, voliendu a infera originea romanésca a lui Ioanu Corvinu, dicea cà acesta se trage dein vitia canésca. (Fejér Genus etc. pag. 319.)

5. Antonius Bonfinius nasc. 1427 la Ascola in Itali'a, omu invetiatu, venise la curtea regelui Mateiu, ocupanduse in Istori'a Ungariei multu cu familia Corviniloru, spune de repetite ori, cà tatalu lui Ioanu a fostu valachu dein Valachi'a, éra despre mam'a lui dice cà ar fi fostu gréca; inse despre mam'a lui Ioanu Corvinu vomu tracta mai la vale inadensu****).

intra oras. Fertur enim, quod rex Sigismundus virtutis nomine genitoris militis hujus pulsatus, illum partibus de transalpinis suum traduxisset in dominium, sui que regni illum incolam effecisset, et nihilominus digna, perpetuaque eundem munitiois Hunyad possessione, ubi nunc castrum nobile, aspectuque delectabile erectum est, dotasset. — Praefatus igitur Johannes de Hunyad, semper sui superioris lateri adhaerendo, cum iam de virtute in virtutem crevisset, a minoribusque regni officiolatibus, quorum usque ad tunc fretus fuisset honore, secessivo incremento in tantum claruisset, quod ad Vaivodatium partium regni transilvanarum suum extulisset titulum; vir in regno non parum potens, et ipse regi Vladislao adhaesit. La Capu XXVIII. et XXX.

*) Aeneas Sylvius in Historia Bohemiae Libro XXVIII. p. m. 232: „Hungaris bello turcico occupatis, ac saepius in illo, ductore Huniade, victoribus quam victis, Dacus hic (nunc Valachos appellant) natione fuit, haud claro genere ortus, sed factis per arma clarissimus, ut qui primum Hungaros docuerit, quomodo Turcae acie frangi superarique debeant. Eius opera factum, ut bonam partem Mysiae, quam Rasciam vocant, ab Amurathe (Turcorum Sultano) interceptam recuperaverint.“

Acelasi in relatiunea sa cá nunciu apostolicu: Janos, il quale non era Ongaro nobile, ma Valacho (in orig. la Engel). Janus non erat nobilis Hungarus, sed Valachus (la Kovachich Scriptores minores) At homo valachus in relat. 1448.

**) De dictis et factis Mathiae Cap. XIII. apud Schwandtner.

***) Chronik der Grafen von Cilly bei Hahn. Chronicon Cillense. Annales Stiriae. Citate si de com. Ios. Teleki una dupa alta la pag. 44.

****) Joannes Hunniades, quo praestantiorem domi militiaeque virum illa tempora non viderunt. Polono (Vladislao I.) nimium fuisse perhibetur. Hic enim valacho patre, matre vero graeca natus, industria et virtute, supra omnium opinionem suum genus illustravit; parentibus nequaquam obscuris editum tradidere. Pater namque inter Valachos, qui Getarum Dacorumque loca nunc incolunt et a Romanis superfuisse colonis,

Totu Bonfiniu arata, că regele Mateiu scia fórt bene, cumu aristocratii inganfati de barbar'a loru nobilitate, isi batea jocu de elu dicundu că este romanu, „valacha ipsum gente oriundum“, et „valachum regulum non esse ferendum“, că adeca tíer'a se nu sufere pe acelu rege valachu.

6.) Abatele Ludovicu (Tubero), care se tragea dein Dalmati'a si a scrisu pe la inceputulu domniei nefericitului rege Ludovicu II., care a caditu la Mohaci, dice despre regele Mateiu, că a fostu romanu, séu cumu se exprime densulu, Getu, care pe grecesce s'ar traduce cu Mavrovlachos*).

7. Mai citamu totu dupa G. Fejér si Ios. Teleki inca si alti scriptori carii marturisescu de originea romanésca a familiei Corviniloru, precumu Liszt Adnotationes in Bonfinium la Kovachich, Lucius de Regno Dalmatiae et Croatiae la Schwandtner, cumu si unu anonim, carele pe Ioanu Corvinu ilu numesce „Marte alu Daciei (Mars Dacius)“, carele de si nu a fostu rege, era inse m'ai illustru decâtu regii si minunea (prodigium) eroismului crestinescu (Fejér dein Petz Anecdotar. tom. III. pag. 783).

8. Nu sciu dein ce cauza trecura cu vederea nu numai Ios. Teleki, ci tocma si G. Fejér minunatulu testimoniu pe care l'a datu imperatulu si regele Ferdinandu despre originea romanésca a familiei Corviniloru in diplom'a sa cunoscuta mai de aprópe si prin publicarea ei in Archivulu domnului Cipariu dein a. 1870. In acea diploma dein 23. Nov. 1548 imperatulu Ferdinandu incarcandu de laude pe archiepiscopulu Nicolae, pe famili'a lui si pe tóta gentea daco-romanésca, recunósce totu-odata si originea romanésca a lui Ioanu Corvinu si a filiu-seu, a regelui Mateiu Corvinu. Acea diploma imperatésca merita cá daco-romanii se o aiba totu-deauna de inaintea loru, se o tiena susu si se scótia dein trena sperantia, barbatía si curagiu pentru venitoriulu loru nationale si politicu**).

veluti lingvae similitudo testatur, sane creduntur, plurimum apud eam gentem potuisse dicitur. Quippe non consilio solum ac longa rerum experientia, sed et opibus et fortuna multum sibi auctoritatis compararat, assiduo bello exercitatus, non plus divitiarum quam nominis e militaribus studiis ipse contraxerat. In Corvino vico natus, in Corvinam Romanorum familiam genus tulit. Etc. Cele ce spune Bonfiniu mai departe despre originea grecésca a mamei lui Ioanu Corvinu si de genealogi'a ei pana susu la imperatulu Theodosiu, sunt conjecture fóra proba. Bonfinius Rerum Hungaricarum Decades, III. Libro IV. Mai spune inse si Libro IX., că tatalu regelui Mateiu a fostu Ioanu Corvinu, éra Ioanu a fostu filiulu valachului Budu. Ci despre numele Budu inca se va vorbi.

*) Hic autem rex, cum paterno genere Geta esset, quam gentem ab eorum asperiore cultu, commodiore ad componenda verba, graeca voce Moroulocos nostrates nuncupant, se se Corvinum, ut dictum est appellavit. Comment. de temporibus suis Libro I. §. 2.

**) Repetimu si noi la loculu acesta celu pucinu una particea dein acea diploma a imperatului Ferdinandu I., acolo unde vorbesce despre armele (insignia) archiepiscopului Nicolae si a-nume despre animalulu Monoceros, carele dupa Ferdinandu re-

Pentru originea romanésca a familiei Corviniloru aru mai fi inca si alte probe care se scotu prin argumentatiune séu rationamentu dein unele fapte si evenimente istorice, noi inse credemu că facia cu testimoniele pre câtu de numeróse, pre atáta si tari si ne impumnabili, aduse pana acilea, ori-ce alte argumentatiuni sunt de prisosu. Trei imperati, unu rege, unu patriarchu alu Romei si cátiva istorici contemporani spunu si adeveredia in faci'a lunei, că Ioanu Corvinu a fostu filiu alu lui Voicu, alu romanului Voicu, alu lui Voicu chiamatu dein Munteni'a in Transilvani'a si donatu cu cetatea Hunedór'a si cu tóte appertinentiele ei pentru meritele sale. In faci'a acestoru testimonie disparu cá cér'a de faci'a focului tóte fabulele si minciunile inventate despre nascerea lui Ioanu Corvinu, dispare Gasparu Heltai cu toti copiatorii lui pana la Benkó, pe care G. Fejér ilu numesce omu nerusinat, pentru că a mai repetitu si elu minciunile nemtiesci inventate de famili'a comitiloru Cilly si culesse de pe strate de acelasiu Heltai.

Despre mam'a lui Ioanu Corvinu si a fratieniloru sei inca au cursu multe dispute intre istorici. Bonfiniu a sustienutu că acea femeia fericita care nascuse pe Corvini, ar fi fostu gréca, care s'ar fi trasu dein una familia de cele mai de frunte; totu elu inse la unu altu locu lasandu conjecturele, recurge la traditiune, care in acestu casu pentru densulu era fórt scurta, cá unulu care a scrisu in dilele regelui Mateiu, si asia tiene, că dupa spus'a ómeniloru, mam'a Corviniloru a fostu fiic'a unui romanu nobilu, „nobilis cuiusdam valachi (Boyer) filia.“ Scriptorii unguři si sasi adaoga, că pe acelu boieriu, tata a mamei Corviniloru, l'au chiamatu Morzsinai, adeca Marginénu, éra fiic'a lui s'a numitu Elisabeta. Inse c. Ios. Teleki intempina si dice, că nici Morzsinai nu este nume romanescu, nici numele femeiescu Elisabeta nu ar fi usitatu la romani.

Et bonus interdum dormitat Homerus. Asia i s'a intemplatu comitelui Ios. Teleki inca si in casulu acesta. Orbitu de vanitatea si de trufi'a sa nationale, ne potenduse impaca de locu cu ide'a tortura-tória, că de ce se fia Corvini romani inca si dupa mama, uita că scriptorii unguresci au magiarisatu

presenta forti'a insocita de generositate. „Asperimum ferarum, sed etiam generosissimum monocerotem esse aiunt: sic vero sunt omnes propemodum laudatissimarum gentium origines, inter quas Valachi, gentiles tui, minime postremas habent, ut quos ab ipsa rerum domina urbe Roma oriundos, et in una illius Daciae opulentissima parte, cui nunc nomen est Transalpiniae, ad arcendas finitimorum hostium in provincias Romanas incursiones collocatos esse constat, unde nunc quoque sua lingua Romani vocantur.

Generis itaque tui nobilitatem refert monoceros, simul et ingenium; nam quae in fera asperitas est, ea in homine fortitudo vocatur, qua tua ista gens praepollens, fuit multorum praestantissimorum ducum Genitrix, inter quos et Joannes Hunyades inclyti regis Mathiae pater, et illius aetati proximi majores tui potissimum enituisse feruntur. Etc.“

barbatesce mai tóte numele proprie si gentilitie câte au trecut prin penele loru, prin urmare si numele Marginénu. Mai departe seriosulu c. Teleki aflase cu totul de prisosu a întreba macaru pe càtiva preoti romanesçi, carii baptisa pe romani in religiu-ne crestina, cà-ci atunci ar fi aflatu cà sunt multime de femei romane, pe care le chiama cu numele biblicu evreescu Elisabet, séu precumu se pronuncia la noi romanii. Elisaveta, éra diminutivu Saveta, Savta, Savtic'a, Elisa, asia de ess. dóm'n'a Elisabeta Stirbeiu, cocón'a Saffic'a G. Sturdza dela Dulcesci si altele cu miile. Asia dara mam'a lui Ioanu Corvinu inca a fostu romana, éra unгурóica nu a fostu in nici-unu casu, ceea ce nici cà sustiene nici unulu deintre scriptorii contemporani. — In care anu s'a nascutu Ioanu Corvinu? Anulu nascerei lui Ioanu Corvinu nu se póte defige cu tóta certitudinea, si asia scriptorii differu in acestu punctu, éra pàna la G. Fejér differea si mai multu; acumu inse între cele 93 de documente pe care le-a publicatu elu dein dilele lui Ioanu Corvinu, la Nr. 45 se afla si una epistola lunga a acestuia càtra pap'a dela Rom'a Nicolae V., in care Ioanu éراسi mai róga pe pap'a de repetite ori, cá se'i stea in ajutoriu in totu modulu, pentru cá se bata pe turci. Acea epistola pastrata între correspondentiele episcopului contemporanu dela Oradea, anume Ioanu de Zredna, fostu secretariu alu lui Corvinu, pórtá dat'a dein 17. Septembrie anulu 1448 adeca una miie patru sute patrudieci si optu. In acea epistola Ioanu spune curatu: Eu me aflu in etate trecutú de siesedieci de ani*). Asia dara déca Ioanu Corvinu se aflá pe la a. 1448 trecutú de 60 de ani, elu trebuea se fia celu pucinu de 61 de ani, prin urmare se nascuse in an. 1387. Dara G. Fejér mai combinandu inca si alte impregiurari si date istorice, sustiene cà Ioanu Corvinu fusese nascutu in a. 1386, adeca cu unu anu mai inainte. De aceea inse Corvinu totu potea dice in 1448 cà a trecutú de 60 de ani, pentru cà nu arata cu càti a trecutú preste 60.

Acésta etate a lui Ioanu Corvinu stabilita mai pre susu de ori-ce dubietate prin chiaru epistol'a sa, urmedia de se-ne, cá se cadia inca si prin acestu argumentu diversele fabule inventate despre nativitatea lui. Despre imperatulu si regele Sigismundu se scie, cà elu se nascuse in 14. Fauru 1362, asia dara Sigismundu a fostu cu vreo 25 de ani mai mare decàtu Ioanu Corvinu. Dara regele Ludovicu I., adeca socrulu lui Sigismundu morise numai in an. 1383. Dupa aceea urmà bellu civile si anarchi'a cea mai ferósa asia, in càtu Sigismundu abia fu in stare

*) Jam supra sexaginta numeramus annos, quibus pene continuis furiam illam, facemque bellorum sustulimus, in privata curam, in privata quoque unius gentis arma conversam etc. Gubernator Joannes Corvinus ad Nicolaum V. P. P. Apud Fejér Genus, incunabula et virtus Joannis Corvini de Hunyad etc. pag. 121—126.

se apuce frenele regimului Ungariei in an. 1387, in care anu s'a si incoronatu*). Despre venirea regelui Sigismundu in Transilvani'a nu avemu nicairi urme istorice pàna pe la finea anului 1394, in care anu venise la Brasiovu, unde inchiáiè tractatu offensivu si defensivu cu Mircea, precumu in acestu punctu convenu toti istoricii respectivi. Asia dara pre candu venise Sigismundu in Transilvani'a si cunoscuse mai antaiu acésta tíera, Ioanu Corvinu era celu pucinu de siepte ani, prin urmare in nici unu casu nu avuse de unde se fia filiu alu lui Sigismundu.

In a. 1409 Sigismundu face lui Voicu donatiune cetatea Hunedór'a. Istoricii se întreba, cà de unde si candu a cunoscutu Sigismundu pe ostasiulu oficiaru si boieru romanescu Voicu. De unde l'a cunoscutu? Dein desele batalii avute cu turcii, care dela 1391 inainte se reinnoiá mai in fia-care anu, candu pe pamentulu Munteniei si anume in Banatulu Severinului, candu in Serbi'a si Croati'a pàna susu la Bosni'a. De altu-mentrea Voicu se aflase la óste si in lupte cu inemicii patriei multu mai inainte de a veni Sigismundu in acestea tieri cá rege alu Ungariei. Apoi acumu s'a corresu si acea erróre istorica, dupa care se crediuse cà Ioanu Corvinu ar fi facutu servitiu ostasiescu in óstea episcopului Dimitrie dela Zagrabia (Agramu) in Croati'a. Nu Ioanu, ci tata-seu Voicu fusese la episcopulu Dimitrie cá unu feliu de condottiere, dupa usulu de atunci. Episcopulu Dimitrie a statu in scaunulu seu între anii 1375—1379, pre candu Ioanu Corvinu inca nici nu era pe lume, ci era numai tata-seu cá june vigorosu**). De altu-mentrea judecandu dein spiritulu diplomei de donatiune si chiaru dein unele espressiuni ale ei, famili'a lui Voicu, adeca elu, cu duoi frati si unu veru si cu filiu-seu Ioanu, era cunoscuta mai inainte de Sigismundu cá familia de ostasi, de militari si cá ómeni nobili; de aceea si tiene diplom'a, cà cetatea séu fortareti'a Hunedór'a cu appertinentiele sale li se da „titulo novae donationis . . . jure perpetuo et irrevocabiliter; cà-ci adeca acea familia se aflase si mai inainte in possessiunea Hunedórei.

(Va urma.)

Colectiune de diplome

d'in diplomatariulu comitelui Iosifu Kemény, care privescu mai alesu pe romàni (valachi).

(Urmare.)

1439. App. D. Tr. T. V.

Aici se ia scire despre acea diploma de donatiune a regelui Albertu, in care elu numesce pe fratii Ioanu Corvinu, fili ai romanului dela Hunedór'a. (Se spune, cà acésta diploma s'ar fi vediutu la una familia aristocratica in originalu, cà inse mai tardiu ar fi arsu.)

*) Vedi despre Sigismundu si in acésta fólia Transilvani'a 1872 dela Nr. 14 inainte.

***) G. Fejér, cartea citata pag. 303 punctu 6.

1439. Alberti Regis donationales pro Johanne, et altero Johanne filiis Oláh de Hunyad Bânis Serwinensibus.

Eas in Transylvania superesse asserit Fejér C. D. T. XI. p. 260. et Genus et incunabula, et virtus Joannis Corvini de Hunyad p. 34.

1440. App. D. Tr. T. V.

Scrisórea archimandritului Michailu dela monasteri'a Cârți'a (Kertz = Lumina) in districtulu Fagarasiului, in care se arata, că Domnulu Munteniei ar fi introdusu séu installatu in acea monasteria pe unu popa, care dicea că elu este parochu in Tergovistea.

Michaelis Abbatis de Kercz literae, ex quibus evenit, quod Vajvoda Transalpinus, quemdam Michaellem, qui se Plebanum in Tergovistia asserit, ad monasterium in Kercz intruserit.

Ex authographo Instrumento notarii publici edid. Fragm. Eder in Felmero p. 56.

1440. 21. Ian. App. D. Tr. T. V.

Documentu ce se dicea carte statutoria, prin care se adeverédia, că regin'a Elisabet'a demandase că nisce secuui anume Michailu, filiu alu lui Stefanu Jaks, fostu comite alu secuiloru, cu frate-sau si cu altii dein aceeasi familia se fia installati in possessiunea fortaretiei Radna si a cătoru-va comune, intre care anume Radn'a mare, St. Giorgiu, Niresiu, Rebr'a de susu, Rebr'a de diosu, Ceu, Nasaudu, Salva, Zagra, Macodu, despre care se dice, că pe atunci era nelocuite, parasite de locuitori.*)

1440. Statutoriae Literae conv. mon. b. m. v. de Colos M. quibus ad mandatum Elisabethae Reginae Michael filius quondam Stephani Jakch de Kusal alias Comitissae siculorum, in Castrum desertum, sive locum castrum desolatum Radna nuncupatum, nec non in possessiones seu villas, in majori parte, ut dicitur, vacuas, et inhabitatoribus destitutas, similiter Radna major, Zenthgyurgh, Nyremezeó, Felseó Rebre, Also Rebre, Chech, Nazod, Zalva, Zagra, et Maklod vocatas, omnino in Comitatu Szolnok interiori partem Transylvanarum habitas, una cum Petro fratre suo, ipsorumque haeredibus, ad directam medietatem dicti Castrum, ac possessionum, ac Villarum; item Ladislaus filius Georgii de Jaks, quoad unam partem mediam ipsius alterius medietatis; et Ladislaus et Georgius, filii quondam Joannis Jachs, quoad reliquam mediam partem ipsius alterius medietatis, — nemine contradicente. —

Exstat authographum in Arch. Conv. K. Monost. XIII. 273.

1442. App. D. Tr. T. V.

Fragmentu, dein care aflamu că Ioanu Corvinu tienuse in acestu anu dieta la Turda, cu scopu de a prepara espeditiune

*) Asia „se dice;“ dara se nu perdemu dein vedere, că acésta donatiune s'a facutu in tempu de anarchia mare, de cătra acea regiua, care cautá cu falinariulu in mana că se'si faca partisanu in contra regelui Vladislau. Apoi se scie că nenumerate asemenea donatiuni s'au castigatu simplu prin minciuna si insielatiune. Si apoi cumu s'a intemplat, că acei aristocrati secuui n'au impopulatu acelea locuri érași totu numai in secuui?

bellica, éra cei doi vicevoivodi ai sei anuncia acestu evenimentu lui Hedervári, care era pe atunci palatinu alu Ungariei.

Magnifico Viro Laurentio de Hedervara Regni Hungariae Palatino! Domino eorum honorando Gregorius Bodo de György et Nicolaus de Vizakna Vice Vajvodae Transylvani debitam reverentiam cum honore, noverit magnificentia, quod magnifico Johann de Hunyad inter caeteros honores partium Trans. Vajvodae Domino nostro metuendo personaliter adhaerente, nobis una cum earundem partium Transylvanarum nobilibus, et siculorum, ac saxonum ipsarum partium Transylvanarum expeditionibus perficiendis, die Dominica quasimodae geniti, in anno Domini 1442. praeterita Thordae factam convenien. Petrus de Kémer pro nobili Domina Elisabeth vocata consorte sua e c. t.

Fragmentum hoc exstat in collectione Msto Josephi Benkő, qui illud a Josepho Dobo de Alba-Julia obtinuit.

1443. 9. Febr. App. D. Tr. T. V.

Dein acestu documentu esitu dela unulu Nicolae Secuulu vicecomite alu Aradului aflamu, că se scutescu iobagii unui Michailu Dotiu, omu alu lui Ioanu Corvinu voda, pentru că se póta merge si participa la espeditiunea bellica, ce s'a intreprensu de nou in acelasu anu in contra turciloru.

Nos Nicolaus Zekely Vice-Comes Orodienensis, memoriae commendamus, quibus expedit universis, quod ex commissione domini Joannis*) Vajvodae Transylvani, et Jobbagiones Egregii viri Michaelis de Docz**) Familiaris ejusdem domini Vajvode in dicto Comitatu Orodienensi ubivis existentes, et commorantes, harum per vigorem misimus ipsos quietos et expeditos taliter, ut ad praesentem exercitum Generalem valeant proficisci. Post lecturam, presentibus semper presentanti restitutis. Datum Chanadini sabbatho proximo post festum Purificationis beate Marie Virginis. Anno domini MCCCC. XLIII.

Ex collectione Samuelis Székely de Dobo edid. C. Jos. Teleki „Hunyadiak kora“ X. p. 124.

1443. 22. Juny. App. D. Tr. T. V.

Ioanu Corvinu demanda unui cassariu alu seu, anume Nicolae Doci, dein comitatulu Tolna in Ungari'a de susu, că se platésca simbrile militare la duoi oficiari ai sei, si se incassodie impostele.

Nobili Michaeli Doci rationatori nostro in Comitatu Tholna***) nobis dilecto. Joannes de Hunyad Vajvoda Transsilv. . . . . Dicunt nobis Paulus Zati, et Ladislaus Sorgan, quod adhuc stipendia ipsorum nou solvissetis. Ideo volumus, ut visis presentibus, eisdem exolvatis, et sollicitetis, transite cum dicatoribus, quam citissime pecuniam exigatis; et ecce scripsimus in aliis literis nostris magnifico D. Nicolao

*) Hunyadi.

**) Doczi.

***) Mi joga lehetett Hunyadinak felső M. Országon?

Waywode*) ut qui solvere nollent, et caput, et possessiones debeat occupare, quod facit. Datum in Megyes Sabbato proximo inter Octavas festi preciosi Corporis Christi anno MCCCCXLIII.

Ex Ms. Bibliothecae quinqueeclesiensis.
Edidit: Katona T. XIII. Part. 1. p. 246.

1444. App. D. Tr. T. V.

Donatiunea regelui Uladislaui facuta unui enézu, anume Candresiu séu Candrescu dela Salasiulu-de súsú in comit. Hunedórei, omu familiariu alu lui Ioanu Corvinu. Meritele acei patricianu romanu au fostu, cà elu a luptatu cu mare barbatia (fortiter) in bataliile cele mari dela Belgradulu serbescu, dela Pórt'a-de feru si in campani'a cea lunga dein Bulgari'a**).

Commissio propria Domini Regis.

Nos Uladislaus Dei Gratia Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae etc. Rex, Lythvaniaeque Princeps Supraemus, et Haeres Russiae etc. memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, quod nos attentis, et diligenter consideratis illis fidelibus servitiis, et acceptis dignis obsequiis, quae fidelis noster Kendris de Felső Záláspataka familiaris fidelis nostri dilecti magnifici Joannis de Hunyad vajvodae Nri Transylvaniensis huic Regno nostro Hungariae, et sacrae ejusdem coronae, sed et majestati nostrae in certis conflictibus, quos praefatus Joannes vajvoda cum saevis Turcis primum circa castrum nostrum Nandoralbense, secundo in Transylvanis circa locum Kapu, ac tertio in Transalpinis partibus victoriose habuit, ubique interessendo, signanter autem in proximo nostro exercituali progressu, quem divina nobis favente clementia, pro fidei sanctae Catholicae, hujusque Regni nostri Hungariae defensione victoriose peregissemus, contra saevos Turcas Christi et Religionis Christianae persecutores, ac ejusdem Regni nostri Hungariae durissimos invasores novissime . . . . confecissemus . . . . praefati Joannis Vajvodae Domini sui fortiter . . . . partes Regnorum Rasciae, et Bulgariae, ejusque ad confinia . . . . . cum eisdem Turcis illa via immigr . . . . et . . . . quem cum glorioso . . . . viriliter oppo . . . . se rebusque . . . . impendit . . . . Krivadia vocatas, ac quartam partem Felső Zállás . . . . Comitatu . . . . psa . . . . una cum . . . . nec non . . . . conferre, ex . . . . literarum . . . . perleg . . . . a . . . . post . . . . millesimo quadringentesimo quadragesimo quarto.

Originale harum literarum in pergameno expeditum anno 1779, coram Tabula Regia exhibuit, transummique fecit Nicolaus Gora de Agyagfalva. Et Transumtum hoc possidet D. Francisc. Kenderesi de F. Szálláspataka.

*) Nicolao Ujlaki; ergo is tunc non erat in Transylvania, sed in superiori Hungaria.

**) In acésta diploma dentele tempului inca a rosu si a produsu lacune mari.

1446. 6. Jan. App. D. Tr. T. V.

Nicolae voda de Uilacu inchieiaie confederatiune si fratia de cruce cu cei mai mari inemici ai lui Ioanu Corvinu, adeca cu comitele Fridericu de Cilly si cu filiulu acestuia Ulricu*).

Nos Nicolaus de Wylak inter cetera Wayvoda Transsilvanus, Banus Machoviensis. siculorum et Temesiensis Comes, memorie commendamus, significantes quibus incumbit universis, quod nos fluctuationibus, et discordiarum fomentis hujus incliti Regni Hungariae circumquaque conspectis, et consideratis, Altissimi largiente Clementia, cujus providentia universa diriguntur, cum illustribus principibus Dominis Friderico, et Ulrico filio ejusdem dei gratia, Cilie, Ottemburge, et Zagorie Comitibus, nec non Regni Sclavonie Banis, indissolubilis amoris, et fraternitatis dilectionem, perpetuis temporibus duraturam, contraximus, fecimus, et ordinavimus. Quod nos ipsos Dominos Fridericum et Ulricum Comites fratres nostros sincerissimos, qui nobis, et temporibus preteritis, cum omni favore, et fervore fraternitatis et amoris Zelo, locis debitis, et temporibus opportunis affuerunt, ut eo terventius diligentiusque et perfectius idem amor fraternalis dilectionis ulterius, inviolabiliter inter nos mutuo radicaretur, Promisimus eisdem, et promittimus presentium tenore, semper et ubique favore fraternali, tamquam fratres nostros carissimos et adoptivos eos prosequi, et tenere, in omnibus factis eorum prosperis pariter et adversis, et nunquam eos dimittemus, sed contra quoslibet homines cujus cunque lingvaggi, dignitatis, status, et conditionis existant, adjuvabimus, et protegemus, cum omnibus castris, castellis, possessionibus nostris, consiliis, potentia, viribus, et ingeniis, et toto nostro posse, et nusquam eos deseremus, et derelinquemus, sed usque ad ultimum cum eisdem stare, permanere, et perseverare volumus, firmiter et constanter, absque aliquo dolo, fraude, et nequitia, exceptis Romanorum et Hungariae Regibus. In casu vero, si etiam ipsi domini Reges, aut alter eorum, eosdem dominos Comites Cilie minus juste et indebite, ac sine lege opprimere vellent, simili modo ut prediximus, ymmo, si necesse erit, etiam personaliter adjuvare teneamur eosdem dominos Comites cum omni nostra potentia ut premisimus, et ad hec adstricti simus et obligati, ad que premissa omnia firmiter, et inconcusse, ac previse eodem modo, ut premittimur, absque dolo et fraude observanda, etiam iidem Domini Comites Cilie nobis sint adstricti, et obligati, in vera fraternitatis dilectione, casu autem quo, aliqua partium predictarum, hujusmodi eorum obligamina, quibuscunque cautelis, et occasionibus, firmiter et constanter observare nollet, vel non curaret, extunc contra alteram partem in amissione fidei sue Christiane, et humanitatis vincatur. Et

*) Acésta perfidia a lui Nicolae voda càtra Ioanu Corvinu voda este cunoscuta si dein alte date istorice. Si totusi Ioanu voda avuse mare incredere càtra collegulu seu Nicolae voda, pàna ce acesta era p'áci se repuna, adeca se perda capulu aceiua.

quod inter Principes, Prelatos, Magnates, Milites, et Clientes nullius sit reputationis tamquam traditor fratris sui. Et ad hec premissa sua obligamina per aliam partem possit induci, et artari per jura ecclesiastica, secularia, et civilia tamquam fidefractor. Et ad horum premissorum observationem nos sigillis nostris appensis obligavimus presentium literarum nostrarum vigore et testimonio mediante. Datum in Castro nostro Palotha in festo Epiphaniarum domini anno ejusdem Millesimo quadringentesimo quadragesimo sexto.

L. S.

Originale exstat in Archivo secretiori caeseo.

Edidit: Josephus Chmel „Geschichte Kaiser Ferdinand IV.“ II. p. 737.

Mandatum statutorium

Joannis de Hunyad R. Gubernatoris Hungariae pro nobilibus Dan filio quondam Jarozslav de Chonakos, nec non Vayk, ac Petri Zsorbe, et Joannis filii dicti quondam Jarozslav de eadem Chonakos, in qua praefatus Dan, nomine Keneziatu eousque perstitit, de dato in Temesvár in festo ascensionis Dni a. 1446.

App. D. Tr. T. V.

Acesta e cunoscutulu documentu de donatiune facuta de Ioanu Corvinu membriloru familiei romanesci dela Cincisiu dein comitatulu Hunedórei, anume Iaroslau, Danu, Voicu, Petru, Serbu, Ioanu. Donatiunea li se face pentru virtutile loru militare, pentru bravura si eroismulu loru.

Joannes de Hunyad Regni Hungariae Gubernator etc. Capitulo Ecclesiae Albensis Transilvaniae salutem et honorem. Cum consideratis, et in memoria nostra revocatis multimodi fidelitatibus, et fidelium servitiorum gratuitis meritis, sinceris complacentiis, atque virtuosis gestis nobilium Dan, filii quondam Jarozslav de Chonakos, nec non Vayk, ac Petri Zsorbe, et Joannis filii dicti quondam Jarozslav de eadem Chonakos, quibus ipsi Sacrae Regni Hungariae Coronae, et ex post etiam in publicis qua Regalium, quam nostrorum Exercituum, tum contra Sevissimos Turcos, quam alios hujus Regni notorios emulos plena vice motorum expeditionibus, non parcendo personis ac rebus eorum, cum immoderata eorum sanguinis effusione studuerunt complacere, intuitu quorum volentes ipsis nostram exhibere benevolent. favorosam; Possessionem Chonakos*) praedictam vocatam, in Comitatu de Hunyad praenotata, in Districtu de Hatzeg existentem habitam, in cujus Dominio praefatus Dan nomine Keneziatu**) hucusque perstitisset. Item totum et omne Jus Regium, si quod in eadem possessione Chonakos, qualitercunque Regia haberet serenitas, aut quibuscunque modis et rationibus sacram ejusdem concerneret Coronam, simul cum cunctis earumdem, et ipsius utilitatibus, et pertinentiis quibuslibet, vigore aliarum

Litterarum nostrarum Donationalium exinde confectarum, eidem Dan, Vayk, Petro, et Joanni ipsorumque haeredibus, et posteritatibus universis in perpetuum duximus conferend. volumusque ipsos per nostrum, et vestrum homines, in dominium ejusdem per eos legitime facere introduci. Super quo Honorabilitatem vestram praesentibus requirimus, eidemque seriose committimus, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo praesente Stephanus filius Galli de Hosdaat, aut Stephanus de Farkadin, vel Bukur de Szilvás aliis absentibus homo noster, ad faciem dictae possessionis Chonakos, dictique Juris Regii in eadem habiti, vicinis et commetaneis ejusdem, et ipsius universis, inibi legitime convocatis, et praesentibus accedant, introducat praefatum Joannem, et alios praedictos in Dominium ejusdem, et ipsius, statuaturque eandem et ipsum eidem praemissae Nrae Donationis titulo perpetuo possiden. si non fuerit contradictum. Contradictores vero, si qui fuerint, evocet eosdem contra annotatum Joannem, et alios praenotatos, Palatinalem in praesentiam, ad terminum competentem, rationem contradictionis eor. reddituri. Et post haec, hujusmodi Introductionis, et statutionis seriem cum contradictorum, et evocatorum, vicinosque, et commetaneos, qui praemissae statutioni intererunt nominibus, et termino assignato, eidem Domino Palatino more solito rescribatis. Datum in Temesvár in festo ascensionis Domini anno ejusdem 1446.

Lege et Mathiae I. novas Donacionales pro Ladislao, Sandrino, Dan, et Joanne de Csolnakos, super Chonakos, Ohaba, et Dobra in Comitatu Hunyad de anno 1464. in C. D. T. III. p. 269—278.

L. S.

Joannis Hunyadi
Gubernatoris.

Litterae hae sigillatae, clausae, et subseque apertatae, hanc habent a Dorso Intitulationem: „Honorabili Capitulo Eccl. Alb. Trans. pro nobili Dan filio quondam Jarozslav de Chonakos, et aliis intrascriptis Introductoria, et statutoria.

Statutionis series autem itidem in dorso earumdem consignata sic sequitur: „Homo Regius Bukur de Szilvás superiori Capituli Demetrius Presbyter secundo die Corporis Christi tribus diebus nemine contradictore. Cometan. Bukur de Felső-Szilvás, Ladislaus de eadem, Lupa, et Blasius de Lendene (Lindrina), Stojka de Maczesd.

Exstant in Arch. Capit. Alb. Trans. in simplici papyro confectae, sigillum Joannis Hunyad cerae rubrae impressum, chartae appensum est.

Edidit: in „Arpad: Honi történetek zsebkönyve“ II. p. 43.

„ extractum Benkő Transilvania p. 566.

„ Fejér „Genus e. c. t. Joannis de Hunyad

*) Csolnakos in Comitatu Hunyad.
**) Vide Eder in Felmer p. 127.

Ipsas in substrato novas donationales verbis hujus mandati statutorii omnino consonas verum ad anno 1447. positas vide Suppl. C. D. T. III. p. 285. Com. Jos. Kemény. (Va urma.)

Limbile si dialectele dein tóta lumea.

Ethnografii si filologii differu multa in defigerea numerului limbiloru si dialecteloru cãte se vorbescu preste totu pamentulu. Mai antaiu este destulu de greu a distinge intre limbi diverse si dialecte diverse; preste acésta inca totu nu a fostu possibile de a cunosce tóte limbile si dialectele pamentului. Cu tóte acestea eruditii moderni punu numerulu toturoru limbiloru si dialecteloru lumii la 3014. Dein acestea s'aru vení pe Europ'a 587, pe Asi'a 937, pe Afric'a 226, pe Americ'a si pe insule 1264.

Unii ómeni inca totu isi mai batu capulu, cá se inventedie una limba universale, cu alu carei ajutoriu se se intieléga tóta omenimea. Incercarile cele geniali ale unoru filosofi cá Cartesius (Descartes), Leibnitz, Rousseau, Chabanon, Nodier, Olivet n'au reesitu. In tempii mai deincece s'a incercatu dn. Sudre cá se invente si se ficsedie un'a limba universale, care s'ar apropia de cea musicale. Batea acestei limbi ar sta dein siepte note: do, re, mi, fa, sol, la, si, Aru fi inse trei limbi universali, un'a vorbita, alt'a scrisa si a trei'a muta prin semne.

Noi oramu filosofiloru si filologiloru viétia lunga pre cãtu se dice cá ar fi fostu a lui Matusalem, pentru cá se aiba tempu de ajunsu a ferici pe omenime si cu limbi universali, possibili si acceptabili, éra nici-decumu jocuri de a le unoru fantasii escenrice. Pãna atunci noi cesti-lalti moritori, si anume noi daco-romanii, se ne reculegemu tóte poterile nóstre spirituali, pentru cá se ne inavutimu, infrumse-tiamu si inaltiamu limb'a nóstra la gradulu si la rangulu care i se cuvene ei, anume aici in Daci'a si in Pannoni'a, unde ea are se succéda limbei latine si se'i ocupe locul cu demnitate. Cá se ne ajungemu acestu scopu mai curendu si mai siguru, avemu se stãmu cu tóte bratiale in ajutoriulu literaturii nóstre, se infientiamu cãtu se póte mai multe scóle romanesce, se ne dãmu tenerimea de ambele sexe mai antaiu la scóla romanésca, cá se invetie bene carte romanésca.

Proportiunile creriloru la popórale imperiului austriacu.

S'au luat 234 de capete barbatesci si femeiesci de diverse nationalitati, mai alesu dela cadavrele persóneloru mórte pe la spitale; s'au scosu crerii dein fiacare, separatu, si cu cea mai mare grija, apoi s'au pusu in cumpana si s'a insemnatu greutatea dela fiacare cantitate de creri in gramme. Terminulu midiulócú care a resultat pentru crerii barbatesci a fostu: La Bohemi 1368^{·3}, la Romani 1326^{·5}, Magiari 1322^{·3}, Poloni 1320^{·6}, Ruteni 1320^{·5}, Germani 1314^{·5}, Sloveni 1305^{·7}, Croati 1305^{·1}, Italiani 1301^{·3}.

La femei s'au aflatu cu terminu de midiulocu 1180^{·1}. (Dr. A. Weisbach Archiv für Anthropologie 1866 Jahrgang 67).

Noie inse ni se pare cá numai 234 de capatieni séu craniuri, gamalii omenesci, nici-decumu nu aru fi de ajunsu, pentru cá se se póta defige marimea si greutatea creriloru dupa nationalitati, séu cumu se dice pe francesce, dupa rasse, soiuri de ómeni. 2—3 sute de craniuri aru fi abia de ajunsu cá se afle cineva dein ele cantitatea si greutatea midiulócú a creriloru la una singura natiune genetica, si omogena intru atãta, in cãtu ea vietuesce mai multu séu mai pucinu sub aceleasi relatiuni climatice, religióse, legislative, si are camu aceleasi substantie de nutre-mentu. Dicemu camu si circa, pentru cá de ess. chiaru noi romanii carii in comparatiune cu alte popóra, differimu atãtu de pucinu in limba, differimu inse multu in midiulócele vietuiri si in desvoltarea spiritului. Se se ia de ess. cãte diece capete totu de romani, inse dupa clase si provincii, pecurari (pastori) de oi, agricultori, navigatori, negutiatori, calugari, ómeni literati si eruditi, boieri si ómeni bogati carii se imbuiba in traiulu loru, barbati de statu de renume, soldati betrani carii au servitu cãte 20—30 de ani, smentiti dein casele nebuniloru, banditi si insielatori de profesiune etc., si apoi cumpainduse crerii fiacaruia, dupa aceea a toturoru de aceeasi profesiune, apoi tóte la unu locu, se se védia care este cantitatea midiulócú a creriloru la romani. Asia si la altii.

Date statistice industriale dein Britani'a mare.

Dupa cartea de adrese intocmita pe an. acesta, coprindietoria de numele si firmele comerciantiloru de papiru, ale tipografiloru, editoriloru, fabricantiloru de papiru, in marea Britania sunt: 350 fabrice de papiru mari si mici, in care afla ocupatiune vreo 30 de mii de persóne, si se producu la trei mil. cantarie (maji) de papiru. In acelasu statu esu in dilele nóstre la 1500 foi periodice de specialitati si colori diverse. Este de insemnatu, cá inainte cu vreo 30 de ani esia numai vreo 541 de foi periodice. In tipografiile Britaniei lucra preste 35 mii de persóne, dein care diumetate in capital'a Londr'a. Sunt si 15 mii compactori séu legatori de carti. Numai la cetatea Birmingham se facu pe fiacare septemana cãte 100 de mii pene de otielu. — In Londr'a si in suburbile sale esu 282 diarie politice si 853 foi nepolitice, adeca mai multe de cãtu in totu imperiulu austriacu. Se mai numera in aceeasi capitala 630 librari, 377 editori, 66 bibliotece, 381 compactori, 1030 tipografii, 27 fundarii séu tornatorii de litere si 26 firme care prepara stereotype, 332 lithografi, 81 sculptori, 938 vendietori de diarie, 124 cancellarii séu birouri de annntiuri séu publicatiuni etc. Acestea tóte pentru cele trei mil. de locuitori si pentru comerciul in afóra. Totu atãtea criteriuri ale culturii, luminei, scientieloru.

Nr. 57—1873.

Procesu verbale

luatu in siedinti'a ordinaria a comitet. asoc. trans. tienuta in 4. Martiu c. n. 1873 sub presidiulu dlui consil. gubern. pens. Pav. Dunc'a (celu mai betranu membru alu comit. § 30 dein statute), fiendu de facia domnii membrii E. Macelariu, I. Hannia, Const. Stezariu, I. V. Rusu, dr. Ioane Nomesiu, I. Tulbasiu, dr. Dem. Racuciu si Ioanu Cretiu.

§ 14. Se presentéza conspectulu cassei despre perceptele si erogatele asociatiunei dela siedinti'a comitetului dein 14. Ian. a. c. pâna la siedinti'a presente. Dein acelu conspectu se vede, cumu-cà in restempulu numitu au incursu la asociat. 353 fr. 40 cr. si s'au erogatu 661 fr. 65 cr. (Nr. prot. ag. 55, 1873).

Spre scientia.

§ 15. Asemenea se presentéza conspectulu cassei despre starea fondului academiei, pre tempulu acestei siedintie, dein carele se vede, cumu-cà fondulu academiei are in proprietatea sa 9478 fr. 69 cr. (Nr. prot. ag. 56, 1873).

Spre scientia.

§ 16. In nesu cu conspectulu cassei de sub § 14 se raportéza in specialu, despre banii incursi la asociatiune dela 14. Ian. pâna la siedinti'a presenta, si anume:

a. Cá tace de membrii ordinari, pentru diplome si ajutoria 102 fr. (Nr. prot. ag. 20, 21, 22, 24, 25, 26, 31, 43 si 52, 1873).

b. Cá prenumeratiuni la Transilvani'a 201 fr. (Nr. prot. ag. 18, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 30, 31, 38, 40, 42, 43, 45 si 49, 1873).

c. Cá interese obvenitórie cu 1. Fauru a. c. dupa cuponii obligatiuniloru de statu unificate, si a. actiuniloru dela banc'a Transilvaniei 50 fr. 40 cr. (Nr. 33, 35, 1873).

Spre scientia.

§ 17. In nesu cu conspectulu de sub § 15 se raportéza in specialu, despre banii incursi la fondulu academiei dela siedinti'a comitetului dein 14. Ian. a. c. pâna la siedinti'a presenta, si anume:

a. Cá offerte si colecte 92 fr. 40 cr. (Nr. prot. ag. 13, 20 si 21, 1873).

b. Cá procente obvenitórie cu 1. Fauru a. c. dupa cuponii obligatiuniloru de statu unificate si a bancei Transilvani'a, s'au incassatu 31 fr. (Nr. 34 si 35, 1873).

Spre scientia.

§ 18. Comissiunea esmisa in siedinti'a comitetului dein 14. Ian. a. c. pentru esaminarea computului despre perceptele si erogatele fóiei asoc. Transilvani'a pre 1872, asternutu incóce de dn. G. Baritiu, priu referentele dn. Const. Stezariu, raportéza in acestu obiectu.

Numit'a comissiune arata, cumu-cà in decursulu anului 1872, s'au incassatu cá prenumeratiuni la Transilvani'a 455 fr. si s'au erogatu cá spese pentru edarea aceleia 875 fr. 83 cr., prin urmare combinandu

perceptele cu erogatiunile, resulta unu supererogatu, respective deficitu de 420 fr. 83 cr. v. a.; càtra acesta deficitu adaogunduse si remuneratiunea secretariului I. cá redactoriu, asia supererogatul resp. deficitulu totale pre 1872 face 820 fr. 83 cr. v. a.

Altu-cumu computulu amentitu, in tóte positiunile sale aflanduse esactu si in receruta ordine, comisiunea propune a se aprobá in totu coprinsulu, si a se dá respectivului rationante absolutoriu. (Nr. 1, 1873).

Propunerea comisiunei se adoptá si se redicà la valóre de conclusu alu comitetului.

§ 19. Se presentéza testimoniale pre semest. I. 1872²/₃ ale urmatoiloru stipendiatu ai asociatiunei:

1. alu lui Ioane Goga, scolariu in I. clase la scól'a comerciale rom. dein Brasiovu, cu calcululu gen. de prima cu eminentia Nr. loc. I.

2. alu lui George Ocaciú, studente in a VIII. cl. la gimnasiulu rom. dein Brasiovu, cu calcululu gen. de prim'a cu eminentia Nr. loc. III.

3. alu lui Petru Neamtiu, scolariu in I. clase la scól'a reale rom. dein Brasiovu, cu calcululu gen. de prima cu eminentia Nr. loc. I.

4. alu lui Marcu Munteanu, scolariu in I. clase la scól'a reale evang. dein Sibiiu, cu calcululu gen. de prim'a cu eminentia; in fine

5. alu lui Adamu Sirlincanu, studente in a VIII. cl. la gimnasiulu rom. dein Nasaudu, cu calcululu gen. de prim'a cu eminentia Nr. loc. I.

Se ica spre scientia.

§ 20. Se presentéza cererile unoru scolari romani dela preparandi'a reg. de statu dein Deva, carii fiindu lipsiti de midiolóce si dorindu a ceti fói'a asoc., cern a li se dá gratisu, séu celu pucinu cu pretiulu de diumetate câte unu ecsemplariu dein resp. fóia. (Nr. prot. 36, 37 si 48, 1872).

Asemenea cere gratisu fói'a asociat. pe 1873 si societatea rom. de lectura dein Dev'a. (Nr. prot. 36, 37 si 48, 1873).

Se decide a se dá câte unu ecsemplariu dein Transilvani'a gratisu atátu pentru tenerimea romana studiósá la preparandi'a romana de statu dein Dev'a, càtu si pentru societatea romana de lectura totu de acolo.

§ 21. Secret. II. raportéza asupra unei scrisori a oficiului perceptorale dein Abrudu, relative la competentia de contributiune obvenitória dupa legatulu facutu asoc. de repausatulu preotu dein Vidr'a de susu, Ioanu alu lui Alesandru Iancu, cumu si asupra altei scrisori a dlui avocat Mateiu Nicola, referitória totu la acésta cauza. (Nr. prot. ag. 28 si 44, 1873).

Decisiune. Se se rescrie dlui avocat alu asoc. Mateiu Nicola, cá fàra de amenare se faca pasii de lipsa pentru asecurarea legatului amentitu, in totu respectulu, si totu-odata cu acea ocaziune se i se atraga atentiunea si asupra unei legi finantiarie dein 1868 art. 24 § 21, dupa care legatele facute spre

scopuri filantropice suntu scutite de ori-ce dare, mai departe se se poftésca susu amentitulu dn. advocatu, a aterne incóce unu ecsemplariu legalisatu dein respectivulu testamentu, cumu si unu computu despre pesele avende.

§ 22. Dn. advocatu dr. Lazaru Petco raportéza, cumu-cà procesulu urditu in caus'a lasamentului lui Ioane Pipoșiu este degiá finitu, si actele respective s'au substernutu tribunalului regiu dein Dev'a spre aducerea sententiei finale (Nr. prot. ag. 29, 1873); a se vedé si siedinti'a comitetului dein 14. Ian. 1873 § 11).

Spre scientia.

§ 23. Consistoriulu metropolitanu dein Blasiu rescrie in caus'a manuscripteloru lui Clainu si Sincai si indruméza pre comitetu, a se pune in astu obiectu in cointielegere cu posesorulu atenseloru manuscripte, resp. cu ordinarialulu episcopescu oradanu (Nr. prot. ag. 32, 1873 a se conferi si § 157 dein siedinti'a comitetului dein 10. Dec. 1872).

Decisiune. Dn. advocatu in Oradea mare, Ios. Romanu, carele fusé incredintiatu dein partea adun. gen. dela Sabesiu, a face pasii in obiectulu atinsu, se se poftésca a se pune in cointielegere cu respect. posesoriu alu manuscripteloru, si informanduse asupra conditiuniloru, pre langa care s'ar poté dá la lumina aceli tesauri nationali, se raporteze incóce.

§ 24. Dn. Bas. M. Lazaru multiamescce pentru ajutoriulu (imprumutulu) acordatu si tramete actulu recerutu (Nr. 39, 1873).

Spre scientia.

§ 25. Directiunea despart. cerc. alu Fagarasiului (II), substerne protocolulu siedintiei subcomitetului dein 8. Fauru a. c., cumu si protocolulu adun. gen. cerc. tiente la Cinculu mare in 11. Fauru a. c.

Dein amentitele acte, intre alte afaceri curente, resulta urmatóriele lucrari:

1. Cà subcomitetulu despartimentului cestionatu, impartasiesce acestui comitetu centrale, unu estrasu dein decisulu reprezentantiei municipale, relativu la fondulu initiatu de dóm'n'a Branu de Lemény, pentru ajutorirea studentiloru seraci dein districtulu Fagarasiului, (cá respunsu la scrisori'a acestui comitetu dein 14. Ian. a. c. § 9 p. I.)

2. Cà adunarea gen. cerc. a statoritu unu proiectu de bugetu preliminaru pentru 1873 cu sum'a de 69 fr., carele se substerne incóce spre aprobare (p. VI).

3. Cà amentit'a adunare cerc. a decisu a se rogá comitetulu centrale, cá in bugetulu seu se noteze o cuota anumita in bani, cu carii se se póta tipari in brosiuri disertatiunile ce se tienu in adunarile cercuali, si se se impartia gratis poporului rom. (p. VI).

4. Cà in numit'a adunare cerc. s'au tienutu disertatiuni de interesu pentru cultur'a poporului, si anume: a) dn. advocatu Aronu Densiusianu a disertatu: „despre tieranulu romanu in viitoriu;“ b) dn. Ioane Turcea a declamatu poesi'a: „Unu devotamentu

familiei Hurmuzachi,“ de Andreiu Muresianu; si in fine c) dn. G. Vintila a disertatu: „despre economia rationale“ (p. VIII.)

5. Se aducu la cunoscentia membrii subcomitetului alesi pre periodulu de 3 ani in persónele urmatoriloru domni: vicariulu Ales. Micu, directoriu; Ioane Codru-Dragusianulu, Aronu Densiusianu, Petru Popu, Nicolae Cipu, Ioane Florea si Nicolae Recei membrii (p. XI). In fine

6. Directiunea in comitiv'a sa dein 17. Fauru a. c. Nr. 9, cere, cá acestu comitetu se dispuna a se publicá in Transilvani'a, dreptu rectificare, numele unoru contributori la fondulu asociatiunei dein comunitatea Iasi in districtulu Fagarasiului, ale caroru contribuiiri facute cu ocașiunea adunarei gen. tiente la Fagarasiu in 1871, dein eróre s'au fostu confundatu cu unu superplusu de 140 fr., ce l'a fostu administratu la asociatiune, comitetulu arangiatoriu pentru primirea membriloru asociatiunei la adun. gen.

Totu-deodata amentit'a directiune cere a se dá respectiviloru contributori, câte 1 ecsemplariu dein Nrulu fóiei, in care se va publicá rectificarea cestionata.

Se decide a se rescrie resp. directiuni: cà lucrari ale subcomitetului, càtu si ale adunarei cerc. dela Cinculu mare, se li-au in generale spre cea mai placuta scientia, cà-ci acele lucrari dau cea mai mare si invederata dovada despre zelulu nobilu si insufletirea respectivei intelegintie romane, atátu facia cu promovarea scopuriloru asociat., càtu si facia cu desteptarea si luminarea poporului, ér in speciale, cu privire la punctele mai susu amentite, se se rescria urmatóriele:

ad p. 1) Subcomitetulu respectivu se benevoiésca a esoperá dela reprezentanti'a municipale, predarea fondului amentitu, déca doresce acea, deinpreuna cu statutele respective.

ad p. 2) Se se rescria, cá bugetulu proiectatu se apróba intre marginile prescrise prin § 27 dein regulamentul asociatiunei, pre langa conditiunea substernerei ratiocinielorulu anualu esacte.

ad p. 3) Se se rescria, cá acestu comitetu pàna candu dein partea asociatiunei se sustiene cu sacrificiu considerabile o fóia propria, a carei destinatiune este in prim'a linea, a influentiá asupra culturei poporului, nu afla consultu a se tipari si deosebi disertatiunile ce se tienu in adunarile cercuali, cu atátu mai vertosu, cu càtu cà adunarea generale dela Sabesiu dein 1872 a decisu, cá atari disertatiuni se se trametia spre publicare la fóia asoc. „Transilvani'a.“

ad p. 4) Disertatiunile se iau spre placuta scientia si domnii disertatori se invita a le tramete spre publicare in „Transilvani'a.“

ad p. 5) Alegerea subcomitetului se aproba. In fine:

ad p. 6) Se rescrie, cá rectificarea receruta se va publicá in fóia asociat., si fiendu-cà, cumu se vede dein consemnatiunea tramisa incóce, toti contributori suntu dein un'a comuna, se va face dis-

positiunea, cá dein partea resp. redactiuni dein numerulu in care se voru publicá acele contribui, se se trametia vreo 2 ecsemplarie, pre numele comunei respective; de unde spre liniscirea sa póte ceti fiacare contribuitoriu.

§ 26. Dn. secret. I., G. Baritiu tramete ecsemplariile restante dein Transilvani'a pre 1872 in numeru 199 si diverse diuarie dein Romani'a (Nr. 51, 1873).

Se iea spre scientia cu'acea, cá se se predea dlui bibliotecariu spre ingrigire si resp. pastrare in unu locu corespondietoriu.

§ 27. Dn. prof. dr. Emiliu Neugeboren cere a i-se dá unele date statistice la starea asociatiunei in trecutu si in presentu. (Nr. 47, 1873.)

Se concrede biroului asoc. a administrá datele statistice recerute dupa indigitarile coprense in punctele proiectate dein partea amentitului domnu profesoriu.

§ 28. Secret. II. aducundu inainte, cá la espositiunea universale dein Vien'a, dupa cumu este informatu dein unu diuaru alu espositiunei, ar fi unu micu locu rezervatu si pentru representarea asociat. transilvane, 'si permite deci intrebarea, cá óre n'ar fi in interesulu asociat., cá si aceea, cá si alte institute de asemenea categoria, se se representeze acolo, prin operile, actele si statutele sale.

Luanduse la discussiune acésta cestiune, comitetulu decide a insarciná pre domnulu bibliotecariu si archivariu, cá se esopereze pre calea ce o va aflá mai corespundietória, cá si asociat. dein parte'si, se póta fi representata la amentit'a espositiune prin actele si operile sale, pre tempulu dela intemeierea ei pàna in presentu.

§ 29. Dn. directoriu gimnas. in Nasaudu, dr. Ioane M. Lazaru, oferéza pre sém'a bibliotecei asoc. unu ecsemplariu dein opulu seu „Tabele istorice sincronistice ale colonieloru romane dein Daci'a Traiana si tienuturile mai tardíu numite Daci'a Aureliana. Edit. 1872.

Domnului daruitoriu i-se esprime recunoscientia protocolarmente, ér opulu respectivu se predà dlui bibliotecariu, spre a se petrece in registrulu cartiloru asociatiunei.

Verificarea acestui procesu verbale se concrede domniloru membrii E. Macelariu, Ioane Hannia si Ioanu Tulbasiu.

In absentia dlui vicepres.
P. Dunca m. p.

I. V. Rusu,
secret. II.

S'a cetitu si verificatu Sibiuu in 5. Martiu 1873.
E. Macelariu mp. Ioanu Tulbasiu mp. I. Hannia mp.

Ad Nr. 57—4873 §. 25.

CONSEMNATIUNEA

aceloru individi dein Iasi (districtulu Fagarasiului), cari au contribuitu cu ocasiunea adunarei gen. a asociatiunoi trans. tienuta in 7. Augustu 1871 la Fagarasiu precumu urmédia:

Dn. Ioane Florea, parochu locale, 4 fr. cá tacsá de membru ord. pre an. 1872. Odata pentru totudeaun'a d-nii: Ioane Forfota, not. com., 5 fr. George Bucuru, antiste comun., 2 fr. Samuila Botiocu 5 fr. Zachiu Ioanu 1 fr. Iacobu Pria 1 fr. Zachiu Filipu 1 fr. George Iosifu Maieru 50 cr. Ioanu Gavriila 1 fr. Naftanailu Petrascu 50 cr. • Ienei Gavriila 1 fr. Toma Bologa 50 cr. George George Gavriila 1 fr. Danila Bucuru 1 fr. Toma Petrascu 50 cr. Davidu Prie 1 fr. Iacobu Peptea 1 fr. Iacobu Czetz 1 fr. George Naftanailu Ioanu 2 fr. Naftanailu Florea 5 fr. George Maresiu 2 fr. Ioanu Prie 2 fr. Barbu Peptea 1 fr. Arone Filipu 2 fr. 80 cr. Sum'a 42 fr. si 80 cr.

Sibiuu, 4. Martiu 1873.

Dela comit. asoc. trans.

Obs. Acesti bani s'au fostu amestecatu cu superplusulu de 140 fr., ce comitetulu arangiatoriu pentru primirea membriloru asociatiunei cu ocasiunea adunarei gen. dela Fagarasiu, l'a tramisu in favórea fondului asoc. si s'a publicatu in Nr. 8 alu Transilvaniei dein 15. Aprile 1872. Rusu.

Publicarea baniloru incursi

la fondulu asociatiunei trans. pre tempulu dela 25. Ian. pàna in 8. Martiu a. c.

- 1) Dela dn. protonotariu la tribunalu reg. in Zalau, Andreiu Cosma tacs'a de membru ord. pre 187¹/₂ 5 fr.
  - 2) Dela Rev. dn. canonicu metrop. in Blasiu, Leontiu Leonteanu tacs'a de membru ord. pre 1869⁹/₇₀ si 187⁰/₁ 10 fr.
  - 3) Dela dn. cancelistu la tribunalulu reg. in Sibiuu, Demetriu Munteanu tacs'a de membru ord. pre 187²/₃ 5 fr.
  - 4) Dela dn. capelanu gr. cat. si protop. onor. in Clusiu, Gregoriu Chiffa tacs'a de m. ord. pre 187¹/₂ si 187²/₃ 10 fr.
- Sum'a 30 fr.

Sibiuu in 10. Martiu 1873.

Dela secret. asoc. trans.

Obs. La Nr. Trans. 3 pag. 36, colón'a 2 p. III. a) la Demetriu Cornea, proprietariu in Capoln'a de diosu, se indrepta in locu de: „tacs'a de m. ord. nou pre 188²/₃,” tacs'a de membru ord. vechiu pre 187⁰/₁. Secret.

Contribuiri la fondulu academieii

pre tempulu dela 25. Ianuariu a. c. pàna in 8. Martiu a. c.

- 1) Dela dn. capelanu castrense c. r. si protopopu onorariu Ioane Aranyasi Mutiu 2 fr.
  - 2) Dela dn. parochu gr. cat. in Suciagu, Georgiu Popu 1 fr.
  - 3) Dela dn. preotu in Cantau, Nicolau Giurgiu 2 fr.
  - 4) Dela tenerimea rom. studiósá dein Clusiu, cá venitu dela un'a representatiune teatrale data in favórea fondului Academieii 16 fr.
- Sum'a 21 fr.

Sibiuu, in 10. Martiu 1873.

Dela secret. asoc. trans.

Mulțu stimat domnule Redactore!

Vediendu erórea ce s'au comisu in stimabil'a dv. tó'a „Transilvani'a," cu banii colectati pentru fondulu academiei romane, me simtiu fortiatu a ve rogá, se binevoiti a lasá cátu mai curendu se se coréga acea eróre, cumu crede-ti cá e mai bine, au in modulu urmatoriu.*)

Dela domnii: C. N. Cristu 1 fr. C. Apostolescu 1 fr. Aristotelu Buhlea 1 fr. N. Costandinescu 1 fr. C. Papadopolu 1 fr. Em. Purchieria 1 fr. Grigorie Peteu 1 fr. Dimitrie Ferariu 1 fr. C. Ferariu 1 fr. Grig. Ferariu 1 fr. C. Baraitarescu 1 fr. Aug. Rodoteatu 1 fr. Vladu G. Nicolescu 1 fr. Studenti. E. Diamandescu 1 fr. I. Samurcasiu, proprietari 1 fr. si dela dómnele: Sofi'a Diamandescu 9 fr. Mari'a Samurcasiu 1 fr.

Primiti ve rogu aceste ronduri cu cari remanu alu dv.

Vladu G. Nicolu,

stud. tech.

Vien'a 3. Martiu 1873 st. n.

Bibliografia

Revist'a scientifica dein 1. et 15. Ianuariu coprinde:

Cronica, de P. S. Aurelianu. — Meteorologia. Resumatulu observatiunilor meteorologice facute la Bucuresci pe an. 1871, de Gr. Stefanescu. — Zoologia aplicata. Camil'a Dromedera (*Camelus Dromedarius*), de P. S. Aurelianu. — Fapte scientifique diverse. — Anunciu. — Cronic'a, de P. S. Aurelianu. — Economía publica. Importatiunea si propagatiunea bólei viteloru, de Gr. Stefanescu. — Economía industrialá. Sistemulu de cotitu, Falcoianu. Conferintia tienuta la 16. Dec. 1872, de S. Falcoianu. — Extractu dein regulamentulu postalú. — Erata. — Stamp'a. Figuri relative la nou'a sistema de cotitu.

Convorbiri literarie dein 1. Februaru:

Istori'a critica a romaniloru, de B. P. Hajdeu, critica de G. Panu. — Poesiile populare, culesi si intocmite de V. Alecsandri, studiu literariu de G. Varnavu Liteanu. — An'a Dómna, legenda in versuri, de V. Alecsandri. — Melancoli'a lui Albrecht Dürer, poesia de V. Pogoru. — Unei calugaritie, poesia de S. Niculescu. — Mii de mii de stele, poesia de X. — Filosofi'a in Liceu, de I. P. Florantin, critica de M. Strajanu. — Omulu, poesie de Lamartine, trad. de A. Naumu. — Savenirea, poesie de Lamartine, trad. de M. Pompiliu. — Traduceri in versuri dein Ovidu, de B. P. Hajdeu. — Explicarea teoretica si practica a codicelui civilu, de C. Eraclide, critica de V. Tasu. — Prelectiuni populare.

Transactiuni literarie si scientifique dela Bucuresci 15. Ianariu:

D. Aug. Laurianu: Anticitatea romana. Serbatórea seculara. — St. C. Michailescu: Biologi'a. Ce este viéti'a? — Poesii: C. Christescu: Iérn'a. Al. Macedonski: Margaret'a. Al. Radu: Dorulu meu; Ce gandesci? Iubirea perfida; Candu? Florica. — G. D. Teodorescu: Literatur'a clasica. Originea si progresulu luxului la Rom'a. St. C. Michailescu: Cosmografi'a stelaria. Cumu se gasescu constelatiunile pe bolta cerésca, in orizontele Bucuresci, la 15. Oct. cátra 11 óre dein nópte. Gr. G. Peucescu: Poesie epica. Eneid'a lui Virgiliu (traductiune in versuri). — V. Valmont: Spionulu prusianu (romanu englesu, traducere de *). — N. S.: Poesie dramatica. Rhea Silvi'a: primulu actu.

Economulu Nr. 3 dela Blasiu:

Lucrurile economice in Februaru. — Stramutarea pomiloru teneri. — Incercari dein scienti'a economiei nationale. — Conservarea vinului dupa Paster. — Pasiune buna pentru albine. — Gardulu viu. — Asecurarea negociatoriului, cá se nu se insiele la venderea porciloru grasi. — Influinti'a timpului, candu se talia lemnulu, asupra tarimei acestuia. — Céra buna de altuitu (nobilitatu) pomi. — Pastrarea oualoru preste iérna. — Cartofi gustosi primavér'a. — Post'a redactiunei.

Lumin'a del'a Aradu, fóia basericésca, scolastica, literaria si economica. Organu oficiale alu eparchiei rom. gr. or. aradane, ese de dóue ori in septemana: joi'a si dímneca. Pretiulu de prenumeratiune pre 1 anu intregu 6 fr., pre diumet. de anu 3 fr., pre patrariu de anu 1 fr. 50 cr. Pentru Romani'a si strainatate pre anu intregu 9 fr., pe diumetate de anu 4 fr. 50 cr.

DICTIONARIULU

UNGURESCU-ROMANESCU

compusu de Georgie Baritiu. Brasiovu 1869, form. 8° mare, 41 cóle, se afla depusu spre vendiare la librariile d'in Brasiovu, Sibiiu, Clusiu, Lugosiu, Temisiór'a, Aradu, M. Sigetu, cu pretiulu originale ficu 3 fr. 70 cr. leg. tíepenu cu piele, si 3 fr. 20 cr. v. a. leg. usioru. Anume pentru comitate sunt depuse in Clusiu la librariile dloru I. Stein si L. Demjén. In Sibiiu la librari'a Iulius Spreer. Lugosiu I. L. Kremann. Deva I. Zöld.

A dóua editiune d'in

Infricosiatele stricatiuni ale beuterei de vinarsu-rachiu.

Invetiaturi mantitóre, culesi si reproduse in romanesce de I. Petricu, parochu si protop. de legea resariténa, si G. Munteanu, profes. si direct. alu gimnasiului rom. d'in Brasiovu, au esitu de sub tipariu in an. 1868. — Pretiulu numai 10 cr. v. a., si se póte trage de-adreptulu dela tipografi Römer & Kamner in Brasiovu.